

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

NARINE
ABGARIAN
OAMENI
CARE
VOR FI
MEREU
CU MINE

Traducere din rusă de
LUANA SCHIDU

HUMANITAS
fiction

Ilustrațiile sunt semnate de Sona Abgarian.

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Artprint

NARINE ABGARIAN

LIUDI, KOTORÎE VSEGDA SO MNOI

Copyright © Narine Abgaryan, 2014

The publication of the book was negotiated
through Simona Kessler Literary Agency and Banke,
Goumen & Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com).
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2025, pentru prezenta versiune
în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ABGARIAN, NARINE

Oameni care vor fi mereu cu mine / Narine Abgarian;

trad. din rusă de Luana Schidu. – București:

Humanitas Fiction, 2025

ISBN 978-606-097-696-7

I. Schidu, Luana (trad.)

821.19

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194

Prolog

Podișul Armeniei a văzut multă frumusețe la viața lui: altare păgâne – cu hore de jertfă, cu preoți și preotese îndreptându-și palmele vopsite cu henna spre soare; biserici apostolice având cupole ascuțite – sărăcăcioase, ascetice, tăcute în anii de dominație străină, dar mereu drepte; covoare țesute în casă – din mătase ori din lână groasă, uriașe, cu motive carmin din *vortan karmir*¹; cântece sfâșietoare – cântecul plugarului, cântecul zorilor, cântecul recoltei, cântecul celor care pleacă la oaste, cântecul celor care se întorc din război. Cântec de leagăn și cântec de trezire. Cântec tămăduitor și cântec de jale...

Podișul Armeniei e îmbibat de sânge și lacrimi. Multă durere a văzut el la viața lui: războaie fără sfârșit – istovitoare, nedrepte, crude; lupte intestinale – fratricide, rupând țara în bucăți. Fiecare cuceritor, fie el Persia sasanidă, mongolo-tătarii sau Turcia otomană, a folosit neabătut una și-acceași

1. Coșenile (*Dactylopius coccus*), mici insecte care trăiesc în rădăcinile plantelor, din care se obține o vopsea roșu-intens. Roșul-carmin era numit *vortan karmir*. (N. a.)

tactică – după ce a cucerit țara, a strămutat populația locală pe alte meleaguri – un popor lipsit de rădăcini istorice se asimilează mai repede și își pierde identitatea națională. Pământurile pustiite au fost populate cu neamuri turcice nomade.

Cu deosebire greu a fost sub stăpânirea șahului persan Abbas I. După consemnările istoricilor, Abbas I a deportat practic întreaga populație a Armeniei în adâncurile Persiei, iar marile orașe armenesti le-a șters pur și simplu de pe fața pământului. Era un conducător cu simț de prevedere și înțelegea că oamenii se vor întoarce mereu, dacă vor avea unde.

Singurii care nu s-au supus poruncii șahului au fost armenii din Karabah. Meliki – prinții – din Karabah și-au adunat poporul, au plecat în munții de nepătruns și au organizat o rezistență atât de puternică, încât șahul persan a dat din mână a lehamite – dracu' să-i ia, n-au decât să trăiască în văile lor stâncoase, oricum o să moară de foame!

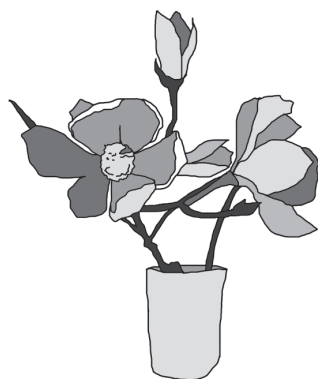
Cei din Karabah n-au murit de foame. După un timp au părăsit ravenele, au coborât și au organizat Hanatul Karabahului – cinci principate unite în Hamsă¹. Hamsa Karabahului s-a dovedit o nucă prea dură pentru nomazi – din când în când ei făceau razii pe aceste pământuri neprimitoare și se retrăgeau cu pierderi mari, fără nici o izbândă. Treptat, în acest ținut vijelios au început să se adune armenii care, pentru a scăpa de invazii, se ascuseseră în creierii munților – în Tavuş și Lori. Presați de năvălirile neamurilor turcice, ei s-au îndreptat spre singurul bastion necucerit – o rămășiță răsăriteană a cândva uriașei și puternicei Armenii Mari – Nagorno-Karabah. Au fost primiți cu brațele deschise, li s-au asigurat locuințe, mâncare și arme.

1. Din armenescul *hams* – cinci. (N. a.)

Într-o zi umedă de februarie, dinspre miazănoapte, din defileul muntelui Murguz, a sosit un convoi încărcat cu unele lucruri de bază – optsprezece căruțe mari. Veneau să ceară adăpost patru clanuri din Tavuş: Melkumian, Melikian, Atoian și Melikbekian. Dintr-o suță cincizeci de oameni, au ajuns optzeci și șapte, ceilalți muriseră pe drum de frig, de foame și de boli – străbaterea trecătorii înghețate fusese îndelungată și chinuitoare. Vreme de două veacuri, Karabahul a fost adăpostul lor – până când trupele Imperiului Rus au invadat Transcaucazia și au cucerit o parte importantă a acesteia de la persani. Venirea rușilor a marcat sfârșitul unor secole de robie înjositoare.

La începutul secolului a XIX-lea, Majestatea Sa Imperială Alexandru I, și apoi fiul său, Nicolae I, în încercarea de a face zona de sud a Imperiului Rus predictibilă și guvernabilă, au pornit un proiect grandios – delimitarea etnică și strămutarea popoarelor transcaucaziene din locurile așa-numitului domiciliu forțat în locurile din care proveneau de fapt. Odată cu primul val de strămutați s-au întors acasă urmașii acelor patru neamuri din Tavuş. Au adus cu ei dialectul, bucătăria și tradițiile din Karabah. Și-au construit case noi lângă ruinele vechii cetăți – cele vechi fuseseră distruse de nomazi. Și din hornurile de piatră a început să urce către cer fumul străveziu, cocoșii au prins să intoneze cântecul triumfător al zorilor, s-au pornit să bocăne cio-canele grele ale fierarilor: din negura vremurilor, bărbații din neamul Melikian erau buni armurieri – cei mai buni din Tavuş. Și-a început să se împletească în modele uimitoare firul de lână – femeile din neamul Melkumian creau faimoasele covoare *tehnahundj* – un model întunecat în centru, pe un fond galben-aprins, și o întrepătrundere nesfârșită de semne și simboluri pe marginile împodobite cu franjuri de mătase.

Și s-a ivit iar pe palmele lumii orașelul Berd, cândva ras din temelii, numit în cinstea vechii cetăți pe jumătate distruse care se înălța pe culmea muntelui roșcat. Căci „cetate“ în armeană se spune *berd*.

Fetița

Cocoșii țipau atât de sălbatic, de-ai fi zis că recreaseră lumea și acum se grăbeau să împărtășească această veste bună tuturor. Dimineața era limpede și senină – dacă ți-ai fi trecut mâna peste coroanele chiparoșilor, ai fi cules un pumn întreg de rouă răcoroasă. Către zori, stelele strălucitoare în noaptea densă de la miazăzi urcau pe cerul tot mai palid și, licărind slab, dispăreau în înălțimi fără sfârșit.

Ceața dimineții se retrăgea fără voie: agățându-se de crengi țepoase de zmeur, învolburându-se ca un val de tifon rupt peste gardul de lemn strâmb, se întindea jos, chiar peste pământ, și, pășind resemnată spre defileu, se împrăștia pentru totdeauna, lăsând urme umede și efemere pe pietrele șlefuite.

O vacă mugește prelung – vecina Vardik o scoate pe Marișka ei din grajdul întunecat. Marișka se va îndrepta ca de obicei spre gard, va împinge portița cu fruntea, va ieși pe uliță și va porni de-a lungul drumului îngust și desfundat spre pârau. Acolo, jos, pe vechiul podeț, se va fi adunat deja o mică cireadă. Bătrânul ciurdar, care șade ceva mai încolo, pe un pietroi ițit prin nalba înflorită abundent, pufăie dintr-o țigară răsucită. Deasupra mustăților cărunte, îngălbenite de

fum de tutun, îi atârnă un nas coroiat, pe sub sprâncenele dese privesc ochi decolorați de vârstă, capul uscățiv îi e acoperit cu o căciulă calduroasă de lână. Între degetele aspre, pietrele mățaniilor se rostogolesc foșnind – șur-șur, șur-șur. Treizeci și trei de pietre alungite, pe jumătate șterse, cu o cruciuliță severă atârând într-un capăt.

Marișka va ajunge cu pas nezonit la râpă, va coter de pe drumul pietros spre margine și va începe să coboare cu grijă pe pasul caprelor. Molfăindu-și țigara, bătrânul ciurdar îi va urmări netulburat mersul încet. La un moment dat, la o cotitură strânsă și stâncoasă, Marișka se va împiedica, se va opri și va mugi neajutorat. Cireada se va neliniști, va fremăta și va mugi îngrijorată ca răspuns.

Atunci, ciobănescul caucazian uriaș Naida, culcat la picioarele văcarului, se va ridica pe labe cu un oftat omenesc și va porni în sus pe cărare. Va lătra scurt, va ajunge la Marișka din două salturi lungi, va prinde zdravăn cu dinții frânghia care-i stă atârnată la gât și o va trage stăruitor în jos. Marișka va mugi încă o dată și va merge ascultătoare după Naida, pășind chiar pe marginea potecii și legănându-și greoi coapsele mari.

— O vacă fără coarne, asta ești tu, Marișka. Bătrânul se va ridica, își va scutura genunchii și își va îndrepta cu greutate spinarea. Te poticnești mereu în unul și-același loc, ai? Țo! Țo! își va chema el cireada plescăind din buze și va porni încet spre răsărit – pe lângă ruinele vechii cetăți, pe lângă vie, pe lângă marele ogor de grâu, către câmpurile nemărginite care se întind mătăsoase sub razele soarelui ce se trezește. Cireada îl va urma credincioasă, câteodată luându-i-o înainte și dându-se la o parte fără tragere de inimă, ca să lase să treacă rarele mașini ale dimineții.

— Bună dimineața, *usta*¹ Ambo! îl vor saluta șoferii, încetinind respectuos în dreptul lui. Sănătos, voinic?

1. Meșter (arm.), folosit ca titlu de reverență. (N. tr.)

— Bună dimineața, să-ți meargă bine, le va răspunde grav bătrânul, la muncă mergi, așa-i?

— La muncă, păi cum altfel?

— Și noi tot la muncă.

Și, sprijinindu-se greu în toiagul său noduros, văcarul va păși mai departe. În întâmpinarea lui, cerul se va colora deja în rozaliu, cu o dunguță aurie în capăt, încă puțin și se va ivi coasta de foc a soarelui. Încet, parcă fără voie, el se va rostogoli de după linia orizontului, va încremeni o clipă pe umărul rotund al dealului, apoi se va ridica brusc, emanând o căldură binefăcătoare.

— Eheee-ei, se va opri bătrânul, cu mâna pavază la ochi. Eheeei! Veșnică fie-Ți slava, Doamne-*djan*! Și va repeta, de data asta în șoaptă, ca o incantație: Veșnică fie-Ți slava!

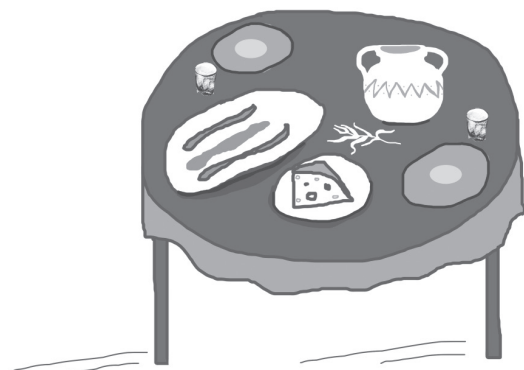
Și Domnul îi va răspunde, întruchipat în ciripitul păsărilor, în vântul blând, în valul susurător al pârauului care gonește printre pietre:

— Veșnică fie-ți slava, Ambo-*djan*.

Dimineața

Mama coboară treptele atingând cu vârfurile degetelor balustrada grea de metal, și papucii i se lovesc vesel de călcâie. Mama poartă baticul meu, l-a împăturit de câteva ori într-o bentiță lungă și lată și l-a legat cu un nod caraghios deasupra frunții. Eu merg în urma ei și bombăn. Nu că nu-mi place că poartă un batic de copil cu clopoței albaștri pe un fond bleu, dar sunt pur și simplu furioasă, nici eu nu știu de ce. Aș vrea s-o apuc pe mama de poalele rochiei și să nu-i mai dau drumul. De-asta mă încrunt, dar nu spun nimic, doar merg în urma ei și oftez înfundat.

— Nu mai ofta atât de sfâșietor, zice mama, mai bine ia bidonașul ăsta.

Cuprins

Prolog	5
Fetița	9
Vera	31
<i>Usta</i> Saro	65
Vrăjitoarea Zabel	80
Amaiak.	94
Ninocika	115
Bunica Șușik	137
Vitka	150
Fetița	170
Jeno	197
Maria	209
<i>Nani</i> Tamar	249
Epilog	281